

Utbildningsdepartementet
U2023/02898

Stockholm 29 januari 2024

Remissvar över *Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation* (SOU 2023:59) och *Statlig forskningsfinansiering Underlagsrapporter* (SOU 2023:19), dnr. U2023/02898

Sammanfattning

Marie Cederschiöld högskola ser behovet av en översyn av den statliga forskningsfinansieringen, det vill säga de myndigheter som har till uppgift att finansiera forskning eller innovation, och ser positivt på de övergripande kriterier (mål) som formuleras för den statliga organisationen för extern forsknings- och innovationsfinansiering. Samtidigt har högskolan flera principiella invändningar mot det förslag som lämnats, och anser vidare att vissa frågor är otillräckligt utredda. I vissa fall saknas även lämpliga förslag för att åtgärda det utredningen ser som problem med dagens modell för forskningsfinansiering.

Den första invändningen rör förslaget att inrätta en myndighet – Innovationsmyndigheten - som ska fördela forskningsmedel men där forskare ges en ytterst perifer roll och inte ska vara inblandade i att göra sakkunnigprövningar av ansökningar. Den andra invändningen handlar om att utredningens förslag bygger på en tydlig skiljelinje mellan grundforskning och tillämpad forskning respektive innovation och implementering, vilket möjligen kan framstå som rimlig ur ett utifrån- och styrningsperspektiv på forskning och innovation, men knappast speglar hur processer av nyttiggörande av forskning går till i praktiken.

När det gäller e-infrastruktur reserverar vi oss mot förslaget och menar att den utredning som pågår om dessa frågor bör beaktas.

Otillräckligt utredda frågor eller avsaknad av lämpliga förslag för att åtgärda dagens problem handlar om att eventuella målkonflikter mellan strategisk styrning och fri forskning behandlas alltför summariskt, att utredningen inte närmare diskuterar hur medfinansieringen av EU-projekt ska hanteras, samt att bristen på forskningsinfrastruktur i den kommunala sektorn inte beaktas. Vi vill vi också påtala att enskilda utbildningsanordnare, av vilka vi är en, måste få samma förutsättningar för forskningsbaserad utbildning som statliga lärosäten, när vi bedriver utbildning på statens uppdrag.

Invändningar

Vi har principiella invändningar mot utredningens förslag om tre nya myndigheter där en myndighet – Innovationsmyndigheten - ska fördela forskningsmedel men där forskare inte förväntas medverka i fördelningen av medel via sakkunniggranskningar. Enligt förslaget ska ansökningar om dessa medel endast granskas av behovsägare och tjänstemän.

I realiteten innebär förslaget att forskare exkluderas från uppgiften att bedöma vetenskaplig kvalitet på ansökningar om forskningsmedel, vilket vi finner principiellt problematiskt i ett system för forskningsfinansiering.

Den andra invändningen är att förslaget bygger på en tanke om tydliga skiljelinjer mellan, å ena sidan, ”grundforskning och tillämpad forskning” och, å andra sidan, ”innovation och implementering”. En sådan skiljelinje kan möjligen framstå som rimlig ur ett utifrån- och styrningsperspektiv på forskning och innovation, men den speglar knappast hur kunskapsgenererande processer och implementering av innovationer går till i praktiken. Vid vår högskola bedrivs forskning och utbildning i nära dialog både med våra ägare och med andra samhällsaktörer inom både stat, kommun, marknad och civilsamhälle vilka ligger nära våra professionsutbildningar. Med denna verksamhet som utgångspunkt framstår förslaget och den strikta skiljelinjen mellan forskning, innovation och implementering som verklighetsfrämmande och som illa anpassat till hur det går till i praktiken när forskning bidrar till att möta komplexa samhällsutmaningar, och när innovationer implementeras i praktiken. Processer av nyttiggörande av forskning kan ofta förutsätta såväl forskarperspektiv och -medverkan, som behovsägares perspektiv.

Därmed ser vi utredningens alternativa förslag med två myndigheter som det enda rimliga, då det innebär att stödet till innovation och implementering hålls ihop med uppdraget att ge stöd till forsknings- och innovationsaktiviteter, och där både forskare och behovsägare är involverade i sakkunnigbedömningar av ansökningar.

Utredningen lämnar också förslag om framtida placering av en e-infrastruktur. I den delen anser vi att man bör invänta slutsatserna från den pågående utredning som initierats av SUHF, vilken slutrapporteras 1 juli 2024.

Frågor som är otillräckligt utredda eller där lämpliga förslag saknas Enligt konsekvensbeskrivningen i betänkandet innebär förslagen att ”den som ansöker om statlig finansiering av forskning och innovation och den som arbetar i projekt (eller motsvarande), får goda förutsättningar att bedriva fri och banbrytande forskning samt bättre möjligheter för internationella samarbeten och överlag förenklad administration” (s. 383). Vi ser det som en god förhoppning, men knappast som en väl grundad konsekvensbeskrivning, i och med den bristande diskussionen om eventuella målkonflikter samt då en rad kända problem med dagens system inte adresseras i tillräcklig utsträckning.

Till dessa målkonflikter och problem hör i synnerhet frågan om eventuella målkonflikter mellan strategisk styrning och forskningens frihet. Enligt betänkandet baseras den föreslagna myndighetsstrukturen på principer för styrning och arbetssätt, det vill säga utgår från vem som har makt att styra

verksamhetens inriktning och på vilket sätt medel fördelas. Forskningens frihet handlar inte minst om möjliggörande genom ekonomiska medel. En något större andel av den framtida forskningsfinansieringen är tänkt att hanteras av myndigheter vars inriktning bestäms av behovsägare eller behovsägare och forskare, jämfört med den andel där inriktningen bestäms av forskare. Vad detta innebär för den fria forskningen är svårt att bedöma, då de konsekvenser förslagen kommer att få i praktiken bland annat beror på balansen mellan externa anslag och lärosätenas basanslag för forskning. Men utredningen lämnar inga förslag rörande basanslagen för forskning, då utredningen inte uppfattar att frågan om balansen mellan basanslag och externfinansiering ligger inom utredningens direktiv. Formuleringar om betydelsen av fri forskning till trots är diskussionen otillräcklig om eventuella målkonflikter mellan ökad styrning och fri forskning – och hur dessa kan hanteras.

Ett annat område där det hade varit önskvärt med mer utvecklade förslag rör indirekta kostnader, i synnerhet vad gäller EU-finansierade projekt. Visserligen innefattar förslaget att den framtida Myndigheten för strategisk forskning ska ha ett samlat ansvar för att utveckla och finansiera internationella samarbeten och den nationella organisationen för EU:s program för forskning och innovation, men vi saknar mer skarpa förslag på den här punkten. EU:s finansieringsmodell innebär idag stora utmaningar för svenska lärosäten, eftersom inte full kostnadstäckning erbjuds. I praktiken innebär detta att lärosätet behöver hitta sätt att medfinansiera projekten. Mot bakgrund av detta hade vi gärna sett ett mer proaktivt förhållningssätt från utredningens sida kring finansieringsfrågan och hur den behöver hanteras för att svenska lärosäten långsiktigt ska kunna öka sin andel EU-finansierad forskning.

En fråga som knappt berörs i betänkandet gäller det vi kan kalla infrastruktur för forskning inom den kommunala sektorn. Framtidens samhällsutmaningar inom området hälsa och välfärd kräver forskning, innovation och implementering i nära samverkan mellan lärosäten och i synnerhet kommunala verksamheter, exempelvis i form av kommunal socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård. När det gäller institutionaliserad samverkan mellan verksamheter och lärosäten, praktknära forskning, delade tjänster och karriärvägar skiljer sig dock situationen i kommunerna påtagligt från den i regionerna. I det senare fallet finns sedan lång tid en etablerad struktur för hur forskning och praktik kan integreras. En motsvarande sådan saknas dock i stora delar i landets kommuner. Mot den bakgrunden framstår det som problematiskt hur "forskningsinfrastruktur" diskuteras i betänkandet, och att den frågan primärt förstås som en fråga för den föreslagna Vetenskapsmyndigheten, men däremot inte för Myndigheten för strategisk forskning, vilken ska ha ansvar för stöd till forsknings- och innovationsaktiviteter av stor samhällsbetydelse.

Slutligen vill vi påtala att utredningen förbigår det faktum att enskilda utbildningsanordnarna, av vilka vi är en, endast erhåller ca 70% av det bidrag per student som statliga lärosäten får för forskning och forskningsförankring av utbildningen. Detta gäller även för oss enskilda utbildningsanordnare som bedriver samhällsviktiga professionsutbildningar som sjuksköterska och socionom på statens uppdrag. Vi menar att den ordningen är orimlig och att vi måste få samma förutsättningar för att bedriva forskningsbaserad utbildning som statliga lärosäten.

För Marie Cederschiöld högskola

Roger Klinth, rektor